

MİHAL-OĞULLARI (MİHÂL BEY, KÖSE MÎHÂL ve GÂZÎ MİHÂL-OĞULLARI),

Osmanlı

devletinin ilk devirlerinden itibaren askerî tarihinde

mühim rol oynamış ve bilhassa akıncı teşkilâtında vazife almış ü m e r â aileler i n d e n biridir.

Menşe'i, umumiyetle, Osman Gâzî zamanında

Harman-

Kaya (Bilecik vilâyetinde, Gâzî Mihal

nahiyesindeki

Harman köyü) tekfuru olup, sonradan Osmanlılara itaat

ile islâmîyeti kabul eden Köse Mihal 'a bağlanan bu

aile. asırlar boyunca, imparatorluğa hizmet etmiş, kuruluş ve yükseliş devirlerinde namı kahraman gâzîler

ye-tiştirmiştir.

İlk devirlere âit bilgilerin mevcut olmaması veya azlığı sebebi ile, Mihal-oğulları ailesi en eski ceddinin

Köse Mihal Bey veya Edirne 'de 839 (1436) 'da medfûn Gâzî Mihal Bey (Paşa) bulunduğu hakkında,

bir zaman tereddüt hâsıl olmuş (Mehmed Zeki, *T T E*

M, nr. u/88, 1341) ve hattâ ikisinin aynı şahıs olduğu zannedilmiş ise de (bk. *El*), bugün, son tetkiklerin ve araştırmaların ışığı altında, Köse Mihal

Bey'in bu ailenin en eski ceddi, Edirne 'de medfûn Gâzî

Mihal Bey 'i» ise, bunun torunu olduğu kabul olunmaktadır. Keza Köse Mihal Bey 'in rum aslından

geldiği muhakkak sayılmakta, fakat Paleologos hanedanına

mensup bulunması keyfiyeti (J. v. Hammer, trk. trc, I, 320) isbât ve tevsike muhtaç bir faraziye olmaktan ileri geçememektedir. Aynı suretle, onun bulgar çarlarından biri bulunduğu hakkında bulgarlar

arasında mevcut rivayeti aksettiren bulgar tarihçilerinin

iddiaları (Y. Trifanov, *Ülkü mecm.*, 1941, nr. 95 — 96)

ile türk veya arap aslından olduğuna dâir yanlış ve hatalı tarihî kayıtların ve yahut Bizans hizmetindeki

nogay beylerinden biri olduğu yolunda yapılan istidlallerin de bu mâhiyette kabul edilmesi daha doğru

olsa gerektir (tafsilât için bk. Yaşar Gökçek, *Köse*

Mihal-oğulları, 1950, tez). Mihal-oğulları ailesinin

Köse Mihal [b. bk.1'e göre adlanmasının sarîh bir delîli, daha sonraları bu aile fertlerinden bâzılarının, ilk

devirlerdeki Osmanlı an'anelerine uyarak, Malkoç, Evrenos ve Zağanos isimlerinde olduğu gibi, Mihaî

ismini almalarına mukabil, ailenin bâzan Mihal-oğulları

(Gâzî Mihal-oğulları), bâzan da Köse Mihal-oğulları

olarak tanınması ve kaynaklar (msl. Aşık Paşa-zâde, s.

102) ile vakfiyelere bu suretle geçmesi gösterilebilir.

Bu aile, Köse-Mihal 'in ölümünden ve Rumeli fütuhâtı

başladıktan sonra, hudutlarda askerî vazifeler ve düşman memleketlerine akın işleri ile görevlendirilince,

„Mihallı akıncılar" adını aldı. 1326 'da, Bursa 'nın fethinden bir müddet sonra ölen Köse Mihal Bey 'in

oğullarından hangisinin ilk Mihallı akıncı kumandanı

olduğu kat'iyetle söylenemez ve esasen evlâtları hakkında

bir ihtilâf mevcut ise de, bunlardan Ba-yezid I. devrine kadar yaşayan ve belki de Vize kalesini zapteden ve Mihal-oğlu diye sâdece aile adı ile zikredilen (*Tâc al-tavârih*, I, 86) Aziz Bey (Paşa)

adındaki oğlunun kendisinden sonra da, irsen intikal

sureti ile, bunun oğlu Gâzî Mihal Bey (ölm. 1436)'in,

ilk Mi-halli akıncılar reisi sıfatı ile, Rumeli fütuhatına

katıldığı bilinmektedir. Yine Bayezid I. 'in 793 ('39°)

'teki bir beratının gösterdiğine göre, birinci Kosova muharebesinde (1389) yararlığı görülen ve pâdişâhın

al-amir-i 'l-kabir . . . maliku 'l-ğuzât va 'l-mucöhidin

diye tavsif ettiği Gâzî Ali Bey adındaki diğer oğlu da (

bk Uzunçarşılı, *Kitabeler*, İstanbul, 1927, s. 25 'te vakfiye def'erinden alınmış şecere; Mehmed Nüzhet,

Ahvâl-i Mihal Gâzî, İstanbul, 1315, s 45 v. dd.), her

hâlde Mihal-oğulları ailesinin
286 MİHAL-OĞULLARI.

ilk akıncı kumandanlarından idi. Diğer taraftan
Enverî

'nin *Dûstûr-nâme* de Şam 'dan geldiğini söylediği
Mihal Bey 'i Köse Mihal Bey olarak kabul etmek
mümkün olursa, bunun bir de Balta Bey adında bir
oğlu olduğunu ve onun da her hâlde bu ailenin ilk
akıncı kumandanlarından bulunduğunu düşünmek
icâp eder ki, Balta Bey 'in oğlu Ilyas 'in Bayezid—
Timur mihâresinde pâdişâhın en yakın müdafii
olması ve bunun oğlu Mahmud 'un da, İhtiman 'da
yerleşmiş Mihalli akıncıların reisi bulunması (

Enverî,
Düstûr-nâme, nşr. Mükri-min Halil Ymanç, s. 90
v.d.)

bu faraziyeyi kuvvetlendirecek mâhiyettedir.

„Mihaloğullarında

akıncılık faaliyetleri, diğer akıncı beyliği

yapan mâruf aileler. Malkoç-oğulları, Evrenos-
oğulları,

Turhan-oğullarında olduğu gibi, irsî idi. Osmanlı
imparatorluğunda, büyük ehemmiyet verilerek,
husûsî

kanunlar ile mensuplarına bir çok imtiyazlar

tanıyan akıncı teşkilâtı (bk. mad. AKINCI, krş.

Akıncı kanun-nâmesi) bu devletin ilk devirlerinde

geniş bir ihtiyaa cevap vermekte idi. XVI. asrın sonlarına kadar kuvvetli bir teşkilât hâlinde yaşayan ve mütemadiyen geliştirilen, kendilerine mahsûs âdetler te'sis eden bu teşkilât içinde Mihal-öğulları akıncıları, umumiyetle, Niğbolu, Plevne havâlisinde, Sofya ve Semendire taraflarında bulunur ve Mihallı bir akıncı kumandanının idaresi altında, istenilen yere akınlar yaparlardı. Turhanlı akıncıların Mora taraflarında, Evrenos-oğulları akıncılarının Arnavutluk ve Dalmaya havâlisinde, Malkooğullarının ise, Bosna taraflarında bu türlü vazifelerde bulunmaları teamül icâbı idi. XV. asrın başlarında, fetret devrinde, bu aileden Gâzî Mihal Bey 'in oğulları Yahşi (yahut Bahşi) ve Mehmed Bey 'lerin dahilî mücâdelelere karıştıkları görölmektedir. Bunlardan birincisinin 1413 ve ikincisinin de 1423 'te vefatları bilindiğine göre, bâzı şecerelerde Köse Mihal'in evlâtları olarak gösterilmeleri, bir ok bakımlardan, hakikate

uymamaktadır. Bil'akis Yahşi Bey'in Mihaloğlu Mehmed Bey'in oğlu olduğuna dâir bir kayıt da mevcuttur (*Tâc al-tavârîh*, f, 267) ki, bu keyfiyet şimdiye kadar bu konuda inceleme yapmış olanların

gözünden kaçmış olsa gerektir. Aynı suretle *Sîcilli*

osmâ-ni 'nin, yanlış bir şekilde, Mehmed Bey 'in oğlu

olarak zikrettiği Hızır Bey (Paşa; ölm. h. 856) de gerek Edirne 'deki mezar kitabesinden, gerek

vakfiyelerdeki şecerelerden öğrendiğimize göre,

Gâzî Mihal Bey'in oğlu ve Mehmed Bey'in

kardeşidir. Mihal-oğlu Mehmed Bey, Mûsâ Çelebi 'nin

beyler-beyi olduğu için, onun ölümünü müteakip,

Tokat 'ta kısa bir müddet hapsedilmiş (*Tâc al-tavârlh*, I,

297)

I fakat sonra serbest bırakılmış idi ki, bu Tı-murtaş

Paza-zâde Oruç Bey 'in Geyve kasabasındaki

zaviyesi

için tertip ettirmiş olduğu, rebi-ülevvel 823 (mart 1420)

tarihli vakfiyesinde şâ-hidler arasında bulunması ile

tesbit edilebilmektedir. Ancak aynı sene zarfında çıkan simavnai Şeyh Bedreddin [b. bk.] hâdisesinde de alâkalı olması ve belki de Mûsâ Çelebî devrinden beri aralarında dostluk carî olan şeyhin isyanına gizlice müzahir bulunması sebebi ile, ikiüci defa tevkif ve Tokat'ta hapsolünmüş ve daha sonra Murad II. tarafından, Düzme Mustafa isyanı sırasında, tekrar serbest bırakılmış idi. Kendisi çok geçmeden, küçük şehzade Mustafa isyanı esnasında, i znik'te Tâeeddin-oğlu Mehmed tarafından öldürüldü (tafsilât için bk. *Tâc altavârih*, I, 311; Uzunçarşılı, *Mihal-oğlu Mehmed Bey neden dolağı Çelebi Mehmed tarafından Tokat kalesine hapsedilmiş idi*, *Belleten*, 1957, sayı. 81). Evliya Çelebî (*Se-yahat-nâme*, III, 305) 'ye göre, mezarı Plevne 'dedir. Eğer bu doğru ise, Mihaloğullarının Rumeli kolunda Plevneli Mihal-oğulları Mehmed Bey 'e dayanmakta idi; fakat onun evlâd ve ahfadı bilinmediğine veya uzun sürmediğine göre, bu kol onun kardeşi Hızır Bey (Paşa) 'in oğlu ve

torunları ile uzun müddet yaşamış idi (Yaşar Gökçek, tez). Bu ailenin Rumeli'deki ikinci kolu Tırnova'da yerleşmiş idi ve vakfiyelere nazaran, bu kasabada ayrı bir Mihal-oğlu kolu te'sis eden Hızır Bey 'in diğer oğlu ve şehzade Mustafa isyanı sırasında Eflâk hududu ve Silistre *yi muhafazaya me'mûr Gâzî Fîrûz Bey olmuş idi (Neşrî, *Cihannümâ*, nşr. Taeschner, s. 152). Bu bölgedeki üçüncü Mihal-oğulları kolu ise, yukarıda zikrettiğimiz gibi, İhtiman 'da yerleşenler idi ve muhtemelen Balta Bey, daha sarîh olarak, bunun torunu Mâhmüd Bey tarafından te'sis edilmiş idi (Yaşar Gökçek, tez). Rumeli 'deki bütün Mihal-oğulları kollarının müşterek ve çok mühim faaliyetleri, Mihallı akıncılara kumandan olmak, akınları tertip ve idare etmek, bir de kendi bölgelerinde geniş vakıflar te'sis etmek noktalarında toplanmaktadır. Mihal-oğulları ailesinin Anadolu koluna gelince, bunlar da, Köse

Mihal 'm oğlu Gâzî Ali Bey 'in nesli o'arak,
Amasya 'da ve yine Köse Mihal 'a bağlanmak
suretiyle, Bursa 'da olmak üzere, iki istikamette
devam etmiştir. Murad II. devri başlarında Amasya
valisi bulunan Yörgüç Paşa'nin da, aykırı iddiada
bulunulmasına

ve onun soyunun amasyaî olduğunun
ileri sürülmesine rağmen (Hüseyin Hü-sâmeddin,
Amasya tarihi, III, 191 v.d.), Mihal-oğullarının
Amasya koluna mensup olduğu vakfiye
kayıtlarından

anlaşılmaktadır (Uzunçarşılı, *Kitabeler*; Yaşat
Gökçek,

tez). Ancak

KİHAL-OĞULLARI. *ih*

Yörgüç Paşa'nın Amasya'daki câmiinin kapısı
üzerindeki kitabe ile kabir taşının „Yörgüç Paşa b.
Abdullah" nâmına bulunması, bunun vakfiye kaydı
ile

uygun düşmemesi, babası Mehmed Bey ve
dolayısı ile

Köse Mihal Bey 'in doğrudan-doğruya torunu
olduğu

keyfiyetini yine şüpheli bırakmaktadır. Fâtiğ
devrinde,

devlete çok mühim hizmet ve yararlıkları görülen

Mihal-oğulları, Hızır Bey 'in oğulları İskender, Bâlî ve bilhassa Gâzî AH Bey 'ler idi ki, bunlardan sonuncusu ailenin Plevne kolunu te'sis etmiş ve bu kol bugüne kadar devam eylemiştir. Gâzî Ali Bey Mihal-ogulları içinde en fazla şöhret kazanan ve akınları ile her tarafta kendisinden bahsettiren meşhur bir akıncı kumandanı oldu. Onun adını, evvelâ 1462 'deki Eflâk seferine iştirak eden akıncı kumandanları arasında görüyoruz. Mihal-oğlu Ali Bey voyvoda Vlad '1, mağlûbiyetinden sonra, Transilvanya 'ya kadar takip etmiş idi {*Tac al.- tavSrih*, 1, 491). Ertesi sene, kendisi pâdişâhın Bosna kiralı üzerine sefer yapmasında âmil olduğu gibi (*esc*, s, 492 v.d.), 1464'te, kardeşi İskender Bey'in İzvornik muhafazasında bulunduğu sırada, Mahmud Paşa ile birlikte, Bosna 'da Yayca (Jajcza) hisarını muhasara eden (kuvvetlerden Mihailî akıncılara

kumanda etti ve müteakiben macar kiralı Matyas
'1,
İzvornik muhasarasından feragat ederek, sür'atle
ric'ate
zorladı; Semendire civarında yaptığı bir savaşta
macar
kumandanlarından ve kiralın, akrabası bulunan
Szilâgyi
Mihâiy'i esir etti (J. v. Hammer, III, 83). Bu
esnada,
Szilâgyi 'nin kemiyet .itibârı ile üstün ordusunu,
3000
kişilk bir. akıncı kuvveti ile, yenmeğe muvaffak
olmuş,
ve pek çok esir almış idi ki, Mehmed Nüzhet (*Ah-
vâl-i.*
Gâzî Mihâl, s. 61),'e, ,göre, bu esirlerin biri de
Matyas
'in kızı idi ve onu Gâzî Ali Bey zevceliğe alarak,
Mâhitâb Hatun tesmiye etmiş (Yaşar> Gökçek,
tez) ve
ondan, bilâhare Gâzî Hasan- Bey adını alan oğlu
doğmuştur. Ken7 dişi de Mihâl-oğullarından
bulunan bu
muharrir, her hâlde aile an'anesinde yasayan
rivayeti bu
şekilde aksettiriyordu. Mamafih Mâhitâb Hatun'un

Szilâgyi Mihâiy'in ikinci zevcesinden doğma bir.
kızı
olabileceğini, bu konuda tetkikat yapmış olan bir
sırp
tarihçisi de kabul etmekte, daha sonra ise,
kanâatini
değiştirerek, Eflâk voyvodası Radulek 'in kızı
bulunması muhtemel olduğunu ilâve eylemektedir
(
Olesnicki 'nin Zagrep 'te —1933— intişâr etmiş
bir
makalesinden ve Sûzî Çelebî hakkındaki
tetkikinden [
1934 J naklen, Agâh Sırrı Levend; *Gazavât-
nâmeler ve*
Mihal-oğlu Ali Bey 'in Gazavât-nâmesi, Ankara,
1956,
s, 190).
Mihal-oğlu Ali Bey ile kardeşleri iskender ve Bâlî
Bey'ieri, Fâtih'in Ak-Koyunlulara karşı yaptığı
harpte
rol oynayan kumandanlar arasında görüyoruz.
1472 'de
şehzade Mustafa ve Gedik Ahmed Paşa 'nin idare
ettiği
Osmanlı ordusu, Tokat '1 tahrip ettikten sonra,
Karaman

eyâletine kadar ilerileyen ve Yusufça Mirza kumandasında bulunan Ak-Koyunlu kuvvetleri ile Beyşehir tarafında karşılaştıktan ye ertesi sene Uzun Hasan Bey'e karşı büyük bir sefer icrası kararlaştırıldıktan ve buna bir hazırlık olmak üzere, Gedik Ahmed Paşa 'nin tavsiyesi ile, Gâzî Ali Bey 'in Mihailı akıncılar ile imparatorluğun şark hudutlarında bulunması uygun görülmüş idi. Kendisine Sivas eyâleti, kardeşi İskender Bey 'e Kayseriye sancağı ve diğer kardeşi Bâlî Bey *e de Niksar su-ba-şılığı tevcih olunmuş, hududun muhafazası ile düşman arazisini yağmalamak işi bunlara pâdişâh tarafından emredilmiş idi (Aşık Paşazade, s. 178; Hayrullah Efendi, *Tarih*, VIII, 142). Mihal-oğulları bu vazifeyi muvaffakiyetle gördükten ve Otluk-Beli muharebesinde de yararlık gösterdikten sonra, yinesakıncılık işlerine devam etmek

üzere, 1474 ' te Rumeli ' ye naklolundular. Bu sırada

Gâzî Ali Bey ' in 7.000 akıncı ile Macaristan'a girdiğini,

o zamana kadar hiç bir Osmanlı akıncı kuvvetinin ulaşamadığı yerlere kadar akın yaptığını, Kö-rpş nehirlerini (Fekete-Körös, Feher-Körös) geçerek, Varad (Nagyvarad) şehrini vurup, yağma ettiğini görüyoruz (Oruç Bey, *Tevâ-rih i nl-i Osman*, s. 128

v.d.). Kendisi, 1476 Boğdaa seferinden önce, 10 000

akıncı ile, bu memleketin itaat altına alınmasını te'mine

gönderildi. Pâdişâhın bu seferden döndüğü esnada ise,

ona macarların Tuna ile Morava nehirleri mültekasında

iki metin kale inşâ ettikleri haberini ulaştırdı (Oruç Bey,

s, 129; *Taç ql-tav5rih*, I, 561). Ertesi sene Gâzî Ali Bey,

tekrar Eflâk'ten geçerek, Macaristan'a bir akın yaptı,

sonra İşkodra muhasarasına katıl di ve bilâhare Venedik

civarına akın yapmağa me'mûr edildi. 1478 'de cereyan eden bu akında Ali Bey, kardeşleri İskender ve Bâlî Bey'ler ile birlikte, Friuli üzerinden hücumla geçmiş, Isonso nehrini geçerek, Karintia ve aşağı Istiria dağlarını aşmış ve bin bir müşkilâtı yenerek, Lavabel derbendine kadar ulaşmış ve geçtiği yerlerde büyük bir heyecan yaratmış idi (bk. J. v. Hammer, trk. trc. Atâ Bey, III, 177 v. d.). Mihâl-oğulların Fâtih devrindeki son akını, diğer akıncı beyleri ile birlikte, 1479'da tekrar Macaristan'a karşı Vuku buldu (Oruç Bey, s. 130). Bayezid devrinde de Gâzî Ali ve kardeşi İskender Bej'lerin Kili ve Ak-Kirman kalelerinin zaptında).

MİHÂL-OĞULLARI.

evvel ve 1485'te Eoğdan'a akın yaptıkları görülmektedir.

Gâzî Ali Bey ile birlikte kısmen bu akınlara iştirak edip, sonradan onun gazalarını 1.800 beyitlik bir destan

şeklinde ve *Gazavât-nâme* hâlinde yazan Sûzî Çelebî
'nin 330 defa Tuna 'yi geçtiğini söylediği bu mi-
hallı
akıncı kumandanının son akınını J. v. Hammef,
garp
kaynaklarından naklen, 1492 senesinde
göstermekte ve
Karniola, Karintia, İstiria 'da cereyan edip,
Leibach 'a
kadar uzayan ve 15.000 kadar esiri hâmil bulunan
bu
akından dönüşlerinde, imparator Maximili-an'in
kumandanlarından Rudolf von Khevven-huller 'in
kumandasındaki avusturyalılar tarafından Villach
civarında pusuya düşürülerek, Gâzî Ali Bey 'in esir
olduğunu ve kurşuna dizildiğini bildirmekte (J. v.
Hammer, trk., trc, IV, 26; frns. trc, IV, 35) ve bu
rivayet
umumiyetle kabul edilmekte (Uzunçarşılı,
*Osmanlı
tarihi*, II, 203) ise de, bu aile ahfadından Mehmed
Nüzhet Paşa, Mehmed Safiyüd-din Bey
eserlerinde, her
hâlde ailenin şifahî an'anelerine dayanarak, bunu
kat'îyetle reddetmekte (*Ahvûl-i Mihal Gâzî*, s. 76;
Gazi

Mi-hal Bey ve evlâd ve ahfadının devlet-i aliyyeye hidemât-ı mesbûkaları, Üniversite kütüp., nr. T. 4610, s.

154) ve türbesinin de Plevne 'de bulunduğunu belirtmektedirler. Diğer taraftan bu meseleyi ayrıca

inceleyen Olensnicki de, Gâzî Ali Bey'in 913 (1507)' t e Plevne'de vefat edip, evvelce yaptırdığı mescidi yanındaki türbede medfûn olduğunu bildirmekte, onun 1492 akınında esir düşerek, idam

edildiği hakkındaki rivayetin, Ali Bey'in sâdece adını

duymakla müthiş bir korkuya düşen halkı teskin etmek

maksadı ile, bu avusturya kumandanı tarafından uydurulduğunu, nitekim bundan evvel de buna benzer

rivayetlerin kas-den ortaya atılmış bulunduğunu ilâve

eylemektedir ki, bu suretle, HayruIIah Efendi 'nin ve her

hâlde ondan naklen Mehmed Nüzhet Paşa'nin 904 (

1498/1499) 'te o sıralarda Semendire sancak beyliğinde

bulunan Mi-hal oğlu Ali Bey'in, diğer bâzı akıncı,

kumandanları ile birlikte, Rusya'ya akın yaptıkları yolunda verdikleri bilginin (HayruIIah Efendi, *Tarih*, IX, 119 v d.; *Ahvâl-i Mihal Gâzî*, s. 77) sıhhatinden şüphe etmemek ve ölümü hakkında son olarak ileri sürülen 906 (1500) tarihini kabul etmek daha doğru olsa gerektir (bk. Yaşar Gökçek, tez). Gâzî Ali Bey 'in kardeşi İskender Bey ise, Osmanlı — Mısır harpleri esnasında, bir defa Kayseriye sancak beyliğine getirilerek, Dul-kadır-oğlu Şah Budak Bey 'e yardıma gönderilmiş, fakat vuku bulan muharebede kendisi esir ve oğlu maktul düşmüş (1490), Alâüddevle Bey tarafından da, Osmanlıların büyük bir mağlûbiyete uğradıklarını göstermek üzere, İskender Bey Mısır sultanına gönderilmiş idi ki, ertesi sene, yapılan anlaşma neticesinde, serbest bırakıldı ve memleketine döndü (*Tâc al-tavörih*, II, 63 v. dd.; J. v. Hammer, trk. trc., IV, 22; Uzunçarşılı, II, 185 v.d.).

İskender Bey 'in bundan sonraki hayat ve icrââtına
dâir

başkaca sarîh bilgimiz olmayıp, bir tahrir defteri
kaydından Yahşi ve Mahmud Bey 'ler ismindeki
oğulları ile Yahşi Bey 'in üç oğlunu biliyorsak da (

krş.
T. Gökbilgin, *Edirne ve Paşa livası*, s 431 v d.),
Gâzî

Ali Bey'in oğullarınının Bayezid II. ve kısmen Selim
I.

devrindeki faaliyetleri hakkında oldukça
malûmatımız

vardır. Onun Gâzî Hasan Bey 'deh başka, Ahmed,
Mehmed, Hızır ve Mustafa adında beş oğlu var idi
ve

bunların hepsi de, sancak beyi sıfatı ile, XVI. asrın
birinci yarısında mühim vazifeler görmüşlerdi.

Ahmed

Bey'in annesinin Savo:e hanedanına mensup bir
kadın

bulunduğu ileri sürülmekte (Paolo di Giovio,
Hisiorian

sui temporis, II, 281 'den naklen, Yaşar Gökçek,
tez) ve

Mehmed Bey 'in annesinin ise, Selimşah Hatun
bint

Abdullah olduğu anlaşılmaktadır. Bunlardan büyük oğlu Hasan Bey 'in, Bosna valisi Yâkub Paşa 'nin (Bayez:d II. devri) emri ile, Macaristan 'a büyük mikyasta bir akın yaptığını, dönüşünde, pusuya düşürülerek, ağır zayiata uğratıldığını biliyoruz (müellifi mechûl bir tarihe, Bosna müzesi, nr. 552 'ye atfen, Olesnicki 'den naklen Agâh Sırrı Levend, *Gazavât-nâme*, s. 195). Mehmed Bey ise, Yavuz Sultan Selim devrinde ve Çaldıran seferinde pişdar ordusu kumandanlığı yaptıktan, pâdişâh Eleşkirt'e vardığı vakit, ona Şah İsmail hakkında haberler gönderdikten (*Tâc al-tavârih*, II, 260), müteakiben 1517'de Bosna, 1520'de Hersek sancak beyliklerinde bulunduktan sonra, Kanunî Sultan Süleyman devrinde de pek çok yararlığı görülmüş serhad ümerâsından idi. Belgrad 'm fethi sırasında, akıncı kumandanı sıfatı ile, Eflâk 'tan geçerek, Erdel ve Tamşvar taraflarında akın yapmış, Muhaç

muharebesinde (1526) yararlığı görülmüş, daha sonra

Viyana muhasarası sırasında ve 1532 alman seferinde de

hizmet etmiş idi (Mehmed Nüzhet, s. 81). Babası ve

bâzı kardeşleri gibi, *gâzî* lakabı ile anılan Mehmed Bey'in ilim adamları ve şâirlere karşı çok teveccühkâr

bulunduğu, ezcümle Plevne'de Gâzî Ali Bey medresesine müderris tâyin edilen bursalı Nihâlî Cafer

Çelebî 'yi her zaman meclisinde bulundurduğu da bilinmektedir. Taşköprü-zâde 'nin aynı zamanda çok

nük-tedân bir şâir olarak tanıttığı Nihâlî (*Şakayık* tercümesi, I, 472) Galata kadılığına tâyin edildiği ve

kendisi de şaraptan men'oluuMİHAL-OĞULLARI. iiğ

duğu zaman, yine o sıralarda bir serhad sancak beyliğine tâyin edilip, akın yapmaması emrolunan Mihal-oğlu Gâzî Mehmed Bey ile kendi vaziyeti hakkında „Mihal-oğlu 'na uçta sancak verip, uç işletme

deyü yasak etmek, bana Galata'yi verip, şarap içme

demeğe benzer" dediği meşhurdur (Aşık Çelebi
'den
naklen A.S. Levent, *Gazavât-nâme*, s. 196). Gâzî
Ali
Bey'in diğer oğlu Ahmed Bey ise, şâir idi. Topkapı
sarayı kütüphanesindeki (Revan köşkü, nr. 1969)
bir
mecmuada Mi-hal-oğlu Ahmed Bey 'e âit bir gazel
onun
şairlik kudreti hakkında bir fikir vermektedir (
Sâdeddin
Nüzhet Ergun, *Türk şâirleri*, I, 301). Seyyid-Gâzî
'de
yaptırıldığı (917=1511) binası ile de tanıdığımız
Mihaloğlu
Ahmed Bey 'in, diğer bir çok Mi-hal-oğulları gibi,
aynı zamanda bektâşîlik ile de alâkası var idi (
Mahmud
Râgıb Köse-Mi-hal-oğlu 'nun fikirlerine atfen,
Sâdeddin
Nüzhet Ergun, *göst. yer.*). Gâzî Ali Bey 'in
dördüncü
oğlu Hızır Bey (Paşa) 'i yine Kanunî devrindeki
ümerâ
arasında görüyoruz. Peçevî (I, 233) 'n'n
bildirdiğine göre,
1542 'de avustur-yalıların Peşte'yi muhasaralarında

mahsurlardan biri de Köstendil sancak beyi Mihal-
oğlu

Hızır Paşa idi ki, kâtibi Mehmed Efendi bu hâdise
hakkında kendisinden bilgi almış idi. Daha sonra
Hızır

Bey Segedin sancak beyi olmuş ve macar
kumandanlarından TotMihâly 'in bu kaleye karşı
hücum

teşebbüsünü önceden keşfederek, isabetli tedbirler
almış

ve Segedin ovasında vuku bulan muharebede (
958=1551) muzafferiyeti te'min etmekte başlıca
âmil

olmuş idi (Peçevî, I, 228; bk. mad. ALİ PAŞA,
HADİM

). Hızır Paşa 'nm bu me'-mûriyette uzun müddet
kaldığı

ve Selim II. devri başlarında vefat ettiği rivayet
olunmaktadır (*Sicill-i osmânî*, II, 278). Hemen
dâima

sancak beyi sıfat ve mevkiinde bulunan Mihal-
oğulları

ailesine mensup ümerâ akıncı kumandanlığında
iken,

akıncı kuvvetlerinin umumiyetle sağ kolunu teşkil
etmişlerdir. Kanunî Sultan Süleyman devrinde

Macaristan 'da ve Avusturya 'ya karşı seferlerde
Plevne,
T>r-nova ve Ihtiman 'daki Mihaüı akıncıların
mevcudu
50.000 kişi kadar idi. 1595 'te sadrâzam Koca
Sinan
Paşa 'nın Eflâk voyvodasına karşı icra ettiği te'dip
hareketi esnasında, yanlış tedbiri yüzünden,
akıncılar
ağır zayıata uğramış ve bundan sonra içlerinde
Mihaloğullarının
da bulunduğu' bu teşkilât ehemmiyetini
büyük mikyasta kaybetmiş ve yerini serhad kolu
denilen
teşkilâts bırakmış idi. Mihal-oğulları içinde XVI
asırds
yaşamış ve Silistre, Vidin sancak beyliklerinde ve
İskender Paşa'nın lehliler ile yaptığı harptp (1029
=
1620) bu sıfat ile bulunmuş olan ikinci bir Hızır
Paşa (
Koca)
alam Ansiklopedisi
vardır ki, babasının ismi kaynaklarda
zikredilmemekle
beraber (Naimâ, II, 179}, bu da Gâzî Mehmed Bey
'in

veya İskender Bey-zâde Yahşi Bey 'in oğlu (T. Gökbilgin, *Edirne ve Paşa livası*, s. 432) ve yine Plevne kolundan olmalıdır ve Mehmed Safiyeddin Bey

(*ayn, esr.*, s. 126)'in zannettiği gibi, XVI. asrın ortalarında yaşayan Hızır-Paşa ile aynı şahıs değildir.

Mihal-oğulları ailesinin Tır-nova kolu oldukça meçhuldür ve bu hususta şimdilik, Tırnova 'ya âit vakfiye ve diğer vesikalar ele geçinceye kadar, bulgar

tarihçilerinin bu meselede verdikleri bilgi ile iktifaya

mecburuz. Bunların verdiği malûmata göre, Tırnova'daki en eski camiin banisi Gâzî Fîrûz Bey 'dir

ve bunun oğlu Ali Fîrûz Bey ile bunun da oğulları Mihal, Murad ve Umur Bey'ler bu ailenin en eski tanınan şahsiyetleridir (Y, Trifanov, *gösi. yer.*;

Luko

N. Oslekov 'un tetkiklerinden naklen, Yaşar Gökçek,

tez). Fakat bunların rolleri iyice bilinmemektedir.

İhtimanlı Mihal-oğullarına gelince, bunların kurucusu

olarak, sâdece yukarıda belirtildiği gibi, Mahınud Bey

malûmdur ve Murad II. devrinde yaşadığı
muhtemel
bulunması ve bursalı Mihal-oğulları ile de bir alâkası
görülen bu Mahmud Bey 'den sonra, bir buçuk
asırlık
müddet içinde gelip-geçmiş Mihal-ogulları
şimdilik
meçhuldür ve ancak elimizdeki vesikalar bu kolun
müteakip şeceresini, XVII. asrın ortalarından
itibaren
vazih olarak göstermektedir (Yaşar Gökçek).
Gerek
Mehmed Safiyeddin Bey, gerek bugüne kadar
yaşayan
diğer bâzı araştırmacılar (Hâlid Şâzî Bey, Mus-tafa
Râgıb
Bey, Mahmud Râgıb Köse-Mihal gibi) kamilen
Mihaloğullarının
İhtiman ke-luna mensup kimselerdir.
Ailenin Amasya kolu da hâlâ yaşamaktadır ve
bugün
eldeki Gâzî Ali Bey vakfiyeleri ile buna müteallik
vesaik sayesinde, bu kolun şeceresi muntazam 'e
müteselsil
bir hâlde mazbuttur (Yaşar Gökçek tarafından
tesbit «dilen ^»eerey^ ^âzı ilâveler yapılmıştır).
Mihal-oğulları daha ilk pâdişâhlar zamanından

itibaren buldukları yerlerde geniş mikyasta temlik ve
ihسانlara nail olmuşlar, bir çok vakıflar te'sis etmişlerdir. Bayezid I.'in 1390'da Kosova 'daki fevkal'âde yarar lığından dolayı, lalası Köse Mihal-
Bey-oğlu Gâi' Ali Bey'e sancak verilmesini bildirdiği
beratta ona aynı zamanda bir ev temlik ettiği de kaydedilmekte idi. Bundan sonra bir asır zarfında bu
ailenin muhtelif yerlerdeki kollarını her pâdişâh tarafından geniş temlikle.' yapılmış olması tabi'îdir. Bu
cümleden olmak üzer* Mihal-oğulları tarafından fetihlerine şu veya bu suretle iştirak edilen Vize, Pmar-
Hisarı, Edir-

19

igo MİHAL-OĞULLÂRÎ.

MİHAL-OĞULLARI

Köse

Aziz Gâzi

Mihal Paşa

|

Mehmed Yahşi Azız Hızır Yusuf

1 (ölm. 816) (ölm. 850) (ölm. 856) (ölm. 876)

Balı I Abdullah Bâi Ali
(ölm. 858) (ölm. 881) (ölm. 906)

_____ |
Ahmed Hızır Mehmed Mustafa Hasan
Süleyman Hızır Ahmed Hüseyin

Hadice Hızır Hundi

Sultan I Hatun

Sehriban Hatun

!

Aynişah Hatun

Osman Süleyman Ali

!

Kara Ömer

Mehmed 1 . I Şehrî Hanım

(nesli devam ediyor)

Mahmud Ntdım Paşa

Dr. Halıd Şâzi

Mustafa Râgıb

1~ !

Envneddin Yusuf Râgıb

Fîrûz

i Ali

Fîrûz

!!!

Mihal Umur Murad

Aliman

Mehmed

|

İskender

Yahşi Mahmud

|

Mezid

Cafer

!

Mahmud

Şükri Edhera

ivIIHAL-OĞULLARI. îoi

ŞECERESİ

Mihal

Balta

. |

Ilyas (ölm.

1402 m")

Mahmud

Mehmed

Gâzî Ali

Yahya

Sinan Burak

Yürgüç Paşa

(nesli devam ediyor) Mehm'ed Paşa

|

Mustafa

Hızır Paşa Hayreddin

|

Kasım

Oruç

Hızır Paşa Mehmed Paşa

Mehmed

I

Kurt

i

Mehmed

I

Mustafa

Ahmed Hüseyin

II

Alı Nûman

I

A. Vahab

.1

M Adil

M. Safiyeddin

Sinan

Murad

I

Ahmed

I

Mehmed

î

Ahmed

I

Hızır

1

Kurt Mehmed

Paşa

Mahm Abdullah Paşa

1

Mustafa

1

1

Osman

M

(nesli

) **1**

Mahmud

Mehmed

Ağa

ediyor

1

Abdi Ağa

!

Ahmed

A

&

dullah Mehmed

I

Mustafa

ud

e

h

d

e

!

med

vam

Ab

Hay

1

reddin

1

Nuri

Hanıdı

Avni Hasan

Ali

292 MİHAL-OĞULLARI — MİHNE.

ne, sonra yine onların akıncı kumandanı ve sancak beyi

sıfatı ile zaptettikleri Plevne, Tırnova ve İhtiman bölgelerinde mülk sâbibi oldukları ve bilâhare de mâliki

buldukları arazi ve emlâki vakıf hâline getirdikleri

malûmdur. Meh-med Nüzhet Paşa 'nın suretini neşrettiği

Hızır Bey-oğlu Gâzî Ali Bey'in 900 (1494/1495)
tarihli
vakfiyesi, pâdişâh tarafından kendisine hibe ve
ihsan
olunan *je* elinde sarîh mülkü bulunan Plevne
kasabası
ile oğullarının oturduğu köyleri (Dolna-Dosoyça,
Gorna-Dosoyça, İlanca, Niğbolu dahilindeki
köyler),
bütün arazisi, bağ ve bahçeleri, akan ve akmayan
büyük-küçük bütün suları v. b. ile, hayatta iken
Plevne
'de yaptırdığı cami, medrese, zaviye ve imaretin
mâmur
bulunması için, şer'î ve sahih olarak vakfeylediğini
ve
büyük oğlu Gâzî Hasan Bey tarafından buna
muahharen
yapılan ilâveleri göstermektedir (*Ahvâl-i Mi-hal*
Gâzî, s.
86 v. dd.). Gâzî Mihal Bey de Edirne 'de te'sis
ettiği ve
aslen zaviye iken, sonradan cami hâline getirilen
mescidi ile imareti için (kitabe tarihi 825 h.),
kendisine
Murad II. tarafından temlik edildiği anlaşılan
Edirne 'nin

Üsküdar nahiyesi köylerinden Ha-varoş (Havaroz)

köyünü vakfetmiş idi ki, sonradan Fâtiḥ Sultan Mehmed

de buna ilâveten Pınar-Hisarı, Urum-Beylü, Geredelü ve

Manastır köylerini bu imaret evkafı için, onun evlâtlarına

temlik etmiş, bilâhare Bayezid II. ve Selim I. taraflarından da bunların vakfiyeti muteber tutulmuş idi

(krş. T. Gökbi'gin, *Edirne ve Paşa Livası*, s. 244 v. dd.

ve tür yer.); keza Filibe'de Ravnik köyü, Çaldıran muharebesinde

şehid düşen ve belki de ailenin Tırnova veya İhtiman kolundan bu'.unan Mihal-oğlu Mehmed Bey'e

çiftlik olarak verilmiş, fakat babalarının şehâdetinden

sonra vârisleri tarafından bu çiftlik, yine Yavuz Sultan

Selim ümerâsından Işkodra sancak beyi Mehmed Bey'e

satılmış idi (s. 408). Evliya Çeiebî (*Seyahat-nâme*, III,

390) bize XVII. asrın ikinci yarısında ihtiman

kasabasının ocak beyinin Gâzî Mihal-oğullarına mensup olduğunu bildirmektedir., Amasya ve Bursa havâlisinde de Mihal-oğullarına âit bir takım evkaf ve emlâk mevcut idi (bk. Yaşar Gökçek).

B i b l i y o g r a f y a ; Metinde zikredilenlerden başka bk. Th. Spandouyn Cantacasin, *Petit traite de l'Origine des Turcs* (Schefer tab.), s. 267 ;

J v. Hammer, Zinkeisen, Iorga tarihleri; C. Jirecek, *Daş Fürstentum Bul-garien* (Wien, 1891), s. 138; W.

Tomaschek, *Zur historischen Topographie von Klein-asien im Mittelalter* (S B Ak. Wien, Phil.-hist.

Ki.. 1891. CXXIV, 95); *Edirne salnamesi İSO? senesi*, s. 82 v. dd.; Bâdî Ahmed

Efendi, *Riyâz-ı belde-i Edirne* (Bayezid umûmî kütüp.), diğ er umûmî eserler için

bk. Yaşar Gökçek 'in tezindeki bibliyografya. (M. TAYYİB GÖKBİLGİN.)